

Enric Jardí

El 21 d'octubre morí de sobte el nostre company Enric Jardí. Va ser una notícia especialment colpidora, per inesperada i perquè es produïa el mateix dia en el que l'Acadèmia havia d'elegir president. En aquella elecció Jardí s'hi havia implicat de manera molt forta en haver promogut una candidatura, precisament la del que sortiria elegit nou president d'aquesta casa, el Dr. arquitecte Jordi Bonet Armengol. Al marge de les valoracions que pugui merèixer aquella elecció; Jardí donà tota una lliçó de responsabilitat i d'interès per l'Acadèmia, alhora que demostrava que un acadèmic sense càrrec, i sense ambicions de tenir-ne, pot endegar amb èxit un procés de renovació directiva de l'entitat.

Enric Jardí va néixer a Barcelona el 19 de novembre de 1924. Va ser un home de múltiples dedicacions. Com moltes altres figures coetànies del nostre món cultural —Josep Maria Ainaud, Albert Manent, José Corredor Matheos— va estudiar Dret, i com molts d'ells, també, no va orientar la seva vida professional pels camins convencionals de la carrera d'advocat, tot i que el seu doctorat el va fer en Dret, que va guanyar el 1957 el Premi Duran i Bas amb una obra d'investigació jurídica i que mai va desvincular-se massa del món de les lleis.

Jardí va ser allò que abans se'n deia un polígraf i un publicista, en el sentit originari de la paraula, és a dir, algú que escriu de matèries diverses i que ho fa dirigint-se per sobre de tot al públic. El seu nom, en els seus orígens, ha

quedat sòlidament lligat a l'aventura de l'*Ariel*, aquella revista dels anys quaranta i primers cinquanta que es proposà parlar de cultura amb rigor i equanimitat, i que ho feia des de l'òptica i l'idioma del país, quan això tan natural podia arribar a ser senzillament delictiu.

Jardí va treballar molts anys a l'Ajuntament de Barcelona, en matèries d'urbanisme, i després, poc abans de la jubilació, ho va fer a l'institut Municipal d'Història, en el que alguns han interpretat com un desterrament —i potser ho va ser en la voluntat dels polítics municipals de l'època—, però que en el fons, segurament, havia de ser un destí molt gratificant per a un home de les seves dedicacions.

Jardí ha escrit de Dret, de política, d'història contemporània, de literatura, i ho ha fet a través de nombrosos llibres i de constants articles d'opinió a la premsa. Tanmateix si ell va ingressar en aquesta acadèmia —fou elegit el 16 de desembre de 1987 i llegí el discurs el 22 de novembre de 1989— va ser per l'obra que havia fet sobre les arts plàstiques, sens dubte la seva tasca més constant.

L'ambient familiar va tenir molt a veure amb aquesta faceta fonamental de la personalitat d'Enric Jardí. El seu pare, Enric Jardí i Miquel, també advocat, estigué fortament vinculat al nucli central del Noucentisme, i era potser l'amic més íntim de l'època catalana d'Eugeni D'Ors, que el declarà «Noucentista» en una glosa del maig de 1908. D'altra banda, Jardí, el jove, tingué moltes oportunitats de palpar l'art d'aprop gràcies a la seva presència assídua, quan tot just començava, als tallers d'un dibuixant tan prolífic i carismàtic com Joan Junceda i d'un pintor tan polifacètic i complet com Francesc Labarta.

A *Ariel*, del 1946 al 1951, Jardí publicà bastants articles sobre Pidelaserra, Torres-Garcia, Mir, Nonell, Casanovas, però també sobre Grau Sala, Dalí o un Antoni Tàpies primerenc. El seu primer llibre d'art, *Nonell i altres assaigs* (1958), va mostrar-lo ja com un escriptor molt atent a la figura d'Isidre Nonell, a qui seguí per pàgines fins aleshores inexplorades dels periòdics de l'època, donant a conèixer així coses noves del pintor.

El 1962 publicà dos llibrets per l'editor Rafael Dalmau, *Urbanisme*, un camp amb el que ell hi estaria molt de temps en relació pel seu càrrec a l'Ajuntament, i *Esquema d'una sociologia de l'art*, que fa poc va ser reivindicat per Vicenç Furió en la seva excel·lent *Sociologia de l'art*, com la primera monografia sobre aquesta matèria que va aparèixer a Catalunya. Tornà a l'assaig amb *Un altre Laocoont. Reflexions sobre els límits de les arts plàstiques* (*Ariel*, 1963), una obra que com era habitual en ell era més observadora que doctrinària.

Poc després publicaria *Eugeni d'Ors, vida i obra* (Aymà, 1967), que encara que no és un llibre d'art cal esmentar-lo aquí per la vinculació artística essencial del biografiat. L'obra és sens dubte la millor d'Enric Jardí, la més completa, la més erudita i la més treballada, i alhora es tractava d'un tema especialment car a l'autor, que no sols el coneixia per lectura sinó també, com ja he dit abans, per vivències familiars.

La irrupció potent de Jardí en el camp de la bibliografia artística es produí molt aviat, amb el seu volum sobre *Nonell* (1969, reeditat, ampliat i vertit

al català en 1984), que inaugura una col·lecció de la Polígrafa dedicada a pintors catalans d'aquella generació. Ell mateix retornaria a aquella col·lecció amb nous volums sobre *Torres Garcia* (1973), *Joaquim Mir* (1975, amb edició catalana ampliada de 1989) i *Jaume Mercadé* (1977), que varen valdre-li la reputació d'expert en la pintura catalana a cavall entre els dos segles, i que varen consolidar entre nosaltres un tipus de monografia artística individual força àmplia, de lectura agradable i molt il·lustrada, el que portava implícit el pas previ d'haver de fer una prou gran recopilació de l'obra de cada pintor biografat, que no supliria el catàleg raonat de la seva obra però que en posava els fonaments.

Aquells anys foren de gran fecunditat per a Enric Jardí, que publicà la història de dues entitats carismàtiques de l'art d'aquest país: *Història d'els Quatre Gats* (Aedos, 1972) i *Història del Cercle Artístic de Sant Lluc* (Destino, 1975, guanyadora del premi Josep Pla), i una biografia de *Puig i Cadafalch, arquitecte, polític i historiador de l'art* (Ariel, 1975). Especialment important va ser la seva direcció del volum *L'art català contemporani* (Proa, 1972), concebut com el tercer i últim de la modèlica obra *L'art Català*, que havia dirigit Joaquim Folch i Torres anys abans. També de caire general és la *Història de les arts plàstiques a Catalunya en el darrer segle* (Moll, 1973), volum concís amb vocació de manual. Publicà així mateix un prou ampli resum biogràfic sobre Lluís Bonnin (Reial Cercle Artístic, 1973), una biografia breu de *Francesc Gimeno* (Gent Nostra, 1978) i l'opuscle *Cinquantenari de la mort del pintor Lluís Graner (1863-1929)* (Nou-cents Galeria d'art, 1979), que encara ara és la única aproximació vàlida a la figura d'aquell bon pintor i personatge del modernisme.

Els anys vuitanta, amb el refermament de la democràcia al país, la producció de Jardí de tema artístic disminuïí en favor dels seus textos històrics o polítics. Tot i això continuà donant a l'impremta llibres d'art: *El Noucentisme* (Proa, 1980), és un resum sobre aquest moviment a partir d'una antologia clàssica d'obres reproduïdes a les pàgines del llibre; *El cartellisme a Catalunya* (Destino, 1983) i *Els moviments d'Avantguarda a Barcelona* (Cotal, 1983) són una síntesis notables sobre aquestes matèries; i amb *Subirà-Puig* (1984) i *Nou converses amb Jordi Mercadé* (Pòrtic, 1985) —aquesta una llarga entrevista, viva i col·loquial— abordà monogràficament figures ja de la postguerra, d'aquella època efervescent de la que el mateix Jardí havia estat actor.

Ja al decenni dels noranta tractà en un llibre la figura de *Paul Klee* (Polígrafa, 1990) i també la de *Rafael Barradas a Catalunya* (Generalitat de Catalunya, 1992). Tanmateix la seva dedicació principal va ser, com sempre, per figures de la pintura catalana. D'ara seran tres monografies notables que tenen el denominador comú de dedicar-se a personalitats ja de ple segle XX: *Jaume Muxart* (Antonio Ruiz, 1990), *Calsina* (Família Calsina, 1990) i *Pere Pruna, l'artista que aspirava a la gràcia* (Àmbit, 1992).

L'obra d'Enric Jardí és molt més extensa: a part dels que he esmentat té altres textos, pròlegs, articles a catàlegs i a revistes. El dia que es faci la seva biografia constatarem la seva longitud. Ell sol va omplir moltes de les llacunes que existiren en el coneixement de l'art català dels dos darrers segles i va

aclimatar en aquest país un tipus de biografia d'artistes històrics que acomplia perfectament el seu paper de donar a conèixer a un públic ampli les figures més destacades del nostre panorama pictòric. Per això tots els que ens dediquem a estudiar l'art català contemporani en els seus orígens hem de consultar ineludiblement els seus molts treballs, i haurem de continuar fent-ho durant molts anys.

FRANCESC FONTBONA